

Nr 493.

Av herr **Andersson** i Rasjön m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 211, angående anslag till arbeten för motverkande av arbetslösheten.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 211 angående anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten föreslås förutom annat även att subventioner skola kunna lämnas till främjande av enskild företagsamhet och uppmuntran av industriell verksamhet. Av propositionen framgår, att avsikten är ett understödjande av vissa enskilda företag, så att dessa skola bli i stånd att fortfarande sysselsätta den i företagen anställda arbetskraften. I denna del innebär förslaget en viss avvikelse från hittills tillämpade principer för den statliga arbetslöshetshjälpen, alldenstund enskilda företagare tidigare icke i regel kunnat bli delaktiga av statsunderstöd i arbetsfrämjande syfte.

Så omfattande som arbetslösheten nu blivit, torde dock alla utvägar att bereda ökade arbetstillfällen böra beträdas. Något principiellt hinder att i detta läge jämväl tillgripa subventionering av enskilda företag behöver ej föreligga. Huvudvillkoret för att detta skall kunna ske utan skada är emellertid, att statsunderstödet fördelas efter sådana grunder och till sådana företag, att andra liknande företag icke därigenom lida skada. Det är givet att ett företag, som hugnas med statssubvention, i konkurrenshänseende kommer att inta en förmånlig ställning på marknaden gentemot eventuella medtävlare, som icke kommit i åtnjutande av det allmännas ekonomiska stöd.

Ett område av näringslivet, där en dylik statssubvention till arbetslöshetens lindrande kunde sättas in, utan att några för näringslivet i övrigt menliga följder behövde befaras, är jordbruket. Varken i den kungliga propositionen eller i de sakkunnigas promemoria har möjligheten att på denna väg lindra arbetslösheten diskuterats. Man har tydligen utgått ifrån, att endast sådana företag, som sysselsätta ett jämförelsevis stort antal arbetare, böra ifrågakomma, när det gäller sökandet efter arbetsobjekt för lättande av arbetslösheten. Jordbruksnäringen, som ifråga om antal sysselsatta arbetare per företag huvudsakligen består av små enheter, har därvid helt lämnats å sido. Då jordbruket ändock är den av landets näringar, som sysselsätter det ojämförligt största antalet människor, är det givet, att här skall finnas möjligheter till en betydande utökning av arbetsvolymen. Frågan är blott att finna en lämplig utväg, varpå detta kan ske.

En utökning av antalet vid jordbruket sysselsatta arbetare synes vara möjlig icke minst på den grund, att den ekonomiska depressionen tvingat de enskilda jordbrukarna till långt gående reduktion av arbetskraften. Den jordbrukare, som för ett par tre år sedan höll två drängar på sin gård, har nu endast en och den, som förr höll en dräng, försöker nu i många fall klara sig utan. Utan tvivel beror den arbetslöshet, som kan konstateras i rena jord-

brukskommuner, i stor utsträckning på personalindragningarna vid jordbruket. Samtidigt har produktionen icke minskat utan snarare tvärtom. En dylik inskränkning i fråga om den vid jordbruket sysselsatta arbetskraften utan motsvarande krympning av produktionen är möjlig endast genom ett strängt utnyttjande av familjens egen arbetskraft, icke minst av kvinnornas. Många gånger är det så, att bondhustrurna och bonddöttrarna fått övertaga huvudparten av det arbete, som förr utfördes med lejd arbetskraft. En annan följd av inskränkningen av den lejda manliga arbetskraften är, att driften blir mera extensiv och att allt underhålls- och förbättringsarbete, som icke är oundgängligen nödvändigt, måste eftersättas. Härigenom sänkes småningom jordbrukets standard till skada för näringens framtida utveckling.

Inom denna näringsgren föreligger alltså det säregna förhållandet, att rikliga arbetstillfällen förefinnas och att de sysselsatta få arbeta mera enträget och tungt än tillföre. Samtidigt gå tiotusentals arbetare, som vore dugliga till jordbruksarbete, arbetslösa, emedan jordbrukarna icke ha råd att anställa dem. Det förfaller som om den enklaste och mest praktiska lösningen härvidlag vore, att jordbruket utan vidare betraktades som en arbetsplats, dit arbetslösa kunde hänvisas med staten som bidragsgivare till avlöningen. När arbete finnes och arbetsgivaren är villig anställa arbetskraft men själv saknar de ekonomiska möjligheterna därtill, är det ingalunda orimligt, att det allmänna hjälper honom till nödig arbetskraft i stället för att underhålla de arbetslösa med kontanthjälp eller anordna mindre behövliga reservarbeten för deras sysselsättande.

Då det gäller att vinna arbete för ett ökat antal människor vid jordbruket, bör statssubventionen givetvis avse allenast nyanställd manlig arbetskraft. I praktiken kunde systemet utformas ungefärligen på följande sätt. Jordbrukare, som önskade komma i åtnjutande av statssubvention för anställande av arbetare, hade att hos det lokala arbetslöshetsorganet anmäla sig med styrkt uppgift över den lejda arbetskraft, han under de sistförflutna tolv månaderna haft anställd vid sitt jordbruk. Försåvitt han förklarade sig ha för avsikt att utöka arbetskraften, skulle han genom arbetslöshetskommittén anvisas den arbetskraft, han ytterligare önskade. Under villkor att han förpliktade sig att behålla den anvisade arbetaren eller annan genom kommittén hänvisad i minst tolv månader framåt, skulle han för avlöning av denna nyanställda arbetskraft erhålla ett belopp per månad, som ungefärligen motsvarade högsta tillåtna kontantunderstöd. I jordbrukarens åtagande skulle givetvis ingå att lämna arbetaren kost och logi, därest han vore ogift dräng, samt bostad och i orten vanlig stat om det gällde gift statare. Vad som utöver på ovannämnda sätt beräknat statsbidrag tilläventyrs behövdes för att avlöningen skulle motsvara den i orten gängse, skulle arbetsgivaren själv tillskjuta.

I ett stort antal landsbygdskommuner finnas icke arbetslöshetskommittéer utsedda. Utan hinder härav borde dock jordbrukare i dylika kommuner kunna bli delaktiga av subventionen genom hänvändelse till arbetsförmedlingen. På samma sätt kunde arbetslösa från kommuner utan lokal hjälpverksamhet hänvisas till statsavlönat jordbruksarbete. Full frihet borde råda för såväl

arbetsgivaren som den arbetslöse att taga hänvisad arbetare respektive erbjudet arbete, och vägran att taga tjänst vid lantbruk skulle icke föranleda avstängning från andra hjälpåtgärder. De stora fördelar, som skulle ligga i de med anställningen förenade naturaförmånerna, komme sannolikt att visa sig tillräckligt lockande, för att obehörig vägran icke skulle behöva förekomma.

Till förenkling av bidragsberäkningen vore det måhända lämpligt att arbetslöshetskommissionen för visst län eller del av län bestämde fasta subventionsbelopp per månad för arbetare och familjemedlemmar. Vi förutsätta vidare, att kostnaderna för denna bidragsform helt bäras av staten, liksom i fråga om subventionering av enskild verksamhet i övrigt är föreslaget i propositionen. Ett kommunalt bidragsgivande i förevarande fall skulle motverka syftet med anordningen och dessutom i hög grad tynga hänvisningsproceduren.

Det säger sig självt, att alla beräkningar rörande omfattningen av en enligt ovan skisserade grunder bedriven subventionering till jordbruket äro synnerligen vanskliga. Vi hålla dock för sannolikt, att, efterhand som jordbrukarna bleve underkunniga om de fördelar anordningen skulle medföra, ett icke ringa antal i landets skilda delar komme att begagna sig av den sålunda öppnade möjligheten. Säkerligen skulle icke heller aspiranter saknas bland de arbetslösa till de lediga platserna. Antalet brukningsdelar i landet över 10 hektar är cirka 100,000. Om man utgår ifrån, att ungefär var tionde jordbrukare komme att använda sig av statsbidraget för anställande av en ny arbetare, skulle detta betyda en sysselsättning under ett helt år av 10,000 man. Med ett beräknat bidrag av i medeltal 500 kr. per år och anställd får man en summa av fem miljoner kronor.

I propositionen uppställas som vägledande synpunkter vid subventioner till främjande av enskild företagsamhet bland annat följande:

Genom subvention åt visst företag bör minskning av produktionen icke få framkallas vid annat företag med därav följande arbetslöshet. Subvention bör vara av tillfällig natur och skapa möjligheter att trygga vederbörande företags framtida existens. Subvention bör skapa lättnader för den kommun, som är beroende av det subventionerade företags existens.

Såvitt vi kunna finna fyller vårt ovannämnda förslag på ett synnerligen lyckligt sätt dessa krav. Man kan knappast tänka sig en arbetslöshetspolitisk åtgärd, som mindre än denna skulle vålla rubbning i de normala ekonomiska förhållandena.

Särskilt i fråga om ungdomsarbetslöshetens bekämpande skulle en ökad anställning av arbetare vid jordbruket vara av en mycket stor betydelse. Till dessa platser väljas i allmänhet unga män i 20—30-års åldern eller just i de åldersklasser, där ungdomsarbetslösheten är som svårast. Även i socialt och hygieniskt avseende vore en massutflyttning av unga män till det friska livet vid jordbruket en välfärdsåtgärd av hög rang. Fordom betraktades några ungdomsår i jordbruksarbete med all rätt som en grundläggande faktor i arbetsutbildningen.

Till dessa fördelar ur arbetslöshetssynpunkt får man också lägga den värde-

fulla hjälp för jordbruket, som en subventionering efter ovan angivna riktlinjer skulle bliva. Åtgärden finge en dubbelsidig effekt genom att utgöra en idealisk hjälpform åt de arbetslösa och på samma gång en icke mindre förträfflig hjälp åt de jordbrukare, som ville begagna sig därav. I sistnämnda hänseende finge anordningen faktiskt samma betydelse som ett stödanslag åt jordbrukarna till enahanda belopp.

Utomordentliga förhållanden framtvinga utomordentliga åtgärder och även om den plan för arbetslöshetens lindrande, som vi här i grova drag framlagt, bryter med vad som hittills på området ansetts lämpligt och ändamålsenligt, anse vi att läget nu är sådant, att jämväl nya vägar måste beträdas. På grund av vad sålunda anförts hemställa vi,

att riksdagen vid behandling av proposition nr 211 måtte besluta, att av de medel, som på grund av framställningarna i nämnda proposition komma att anvisas till arbeten till motverkande av arbetslösheten, fem miljoner kronor måtte anslås som statsbidrag till avlönande av jordbruksarbetare enligt grunder, som Kungl. Maj:t närmare bestämmer.

Stockholm den 8 april 1933.

Gustaf Andersson
i Rasjön.

Carl Björling.

And. Hilding.
